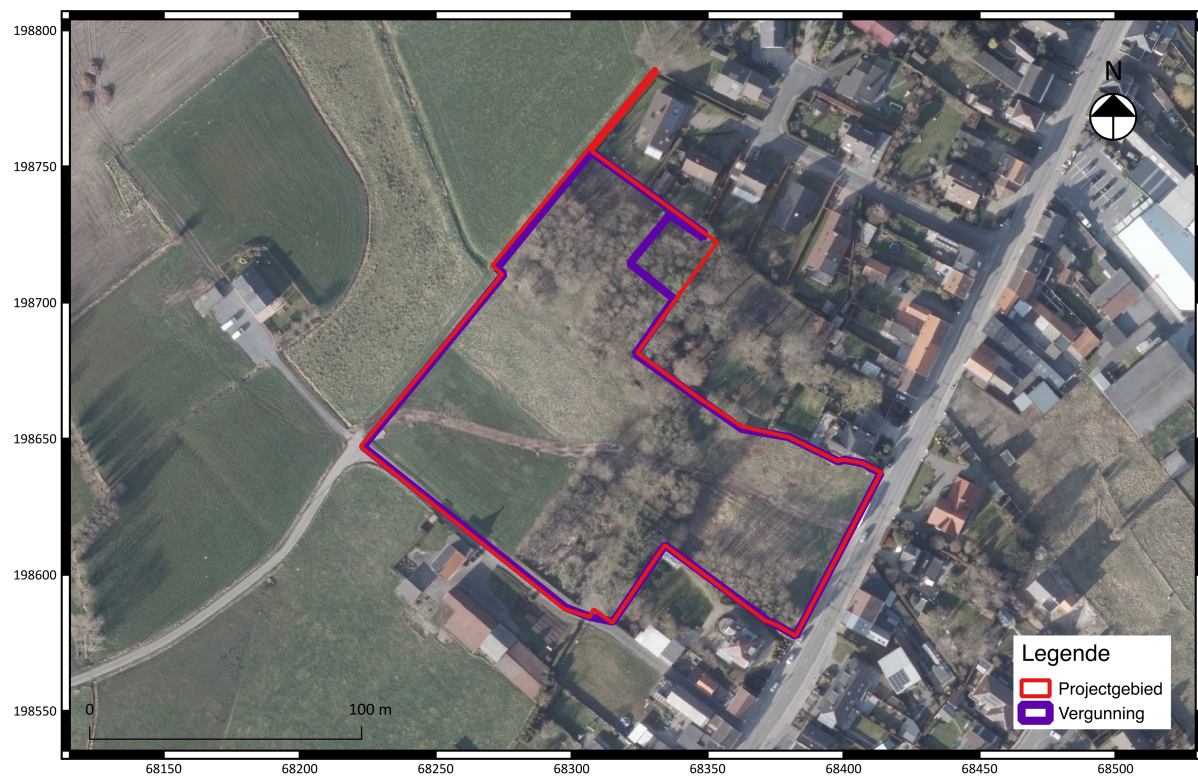

Archeologienota: De verkaveling aan de Torhoutsestraat te Ruddervoorde (Oostkamp)

Annelies De Raymaeker
Julie Van Roy

Tienen, 2018
Studiebureau Archeologie bvba

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode:	2018 L 85
Aanleiding:	De opgemaakte archeologienota kadert in een geplande verkavelingsaanvraag voor een terrein aan de Torhoutsestraat te Ruddervoorde. Het projectgebied bedraagt ca. 16 230 m ² , waarvan het effectieve vergunningsgebied een oppervlakte van ca. 15 401 m ² bedraagt. Daarmee valt de aanvraag binnen de aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen 3000 m ² of meer bedraagt (Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013), het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en de Code van Goede Praktijk).
Erkend archeoloog	Annelies De Raymaeker OE/ERK/Archeoloog/2016/00148 Studiebureau Archeologie bvba OE/ERK/Archeoloog/2015/00002
Locatie:	Ruddervoorde (Oostkamp), Torhoutsestraat (fig. 1.1 en 1.2) Bounding box: punt 1: x = 68 222, y = 198 578 punt 2: x = 68 414, y = 198 786 Ruddervoorde (Oostkamp), Afd.5, Sectie B, percelen 150A2, 144D, 143B2, 215M
Relevante termen: ²³	Bureauonderzoek, buitengebied, steentijd, brouwerij
Bebouwde zones:	In de noordoostelijke hoek van perceel 144D staat nog een gebouwtje. Tot 1997 waren de gebouwen van Brouwerij Degomme op het terrein gelegen.

29

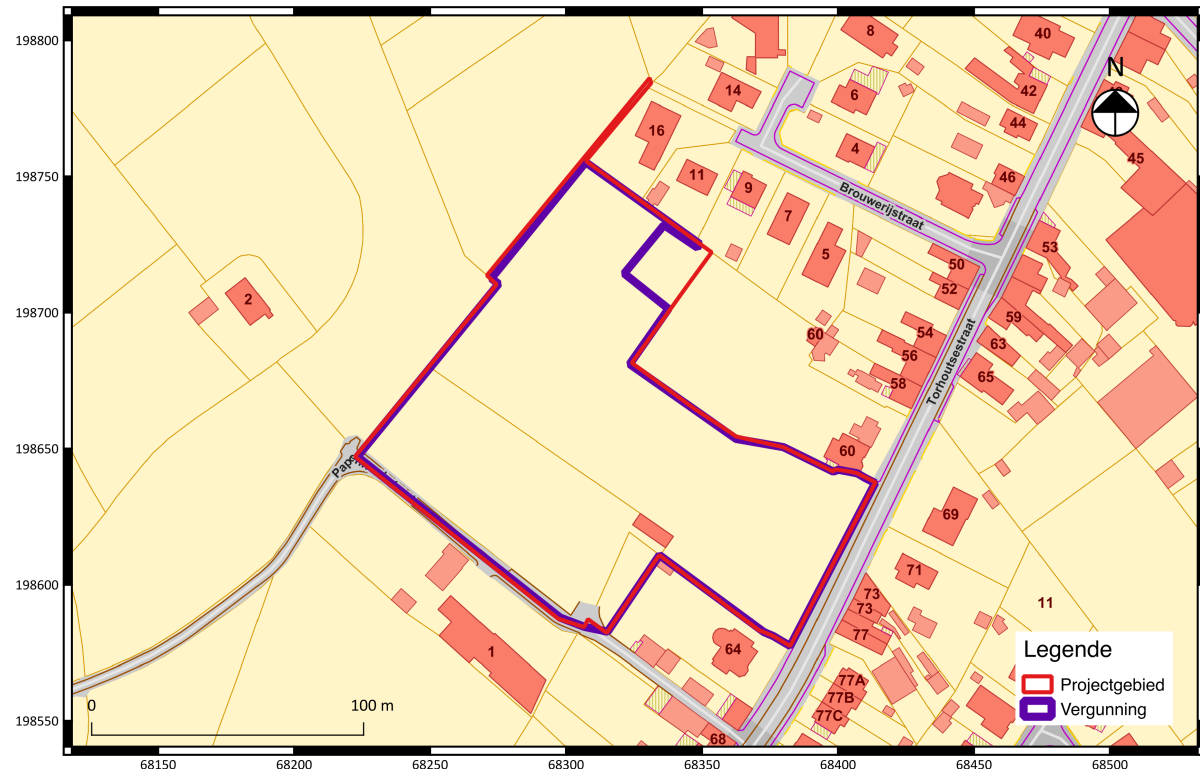

Fig. 2.1: Uittreksel van het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (©CADGIS).

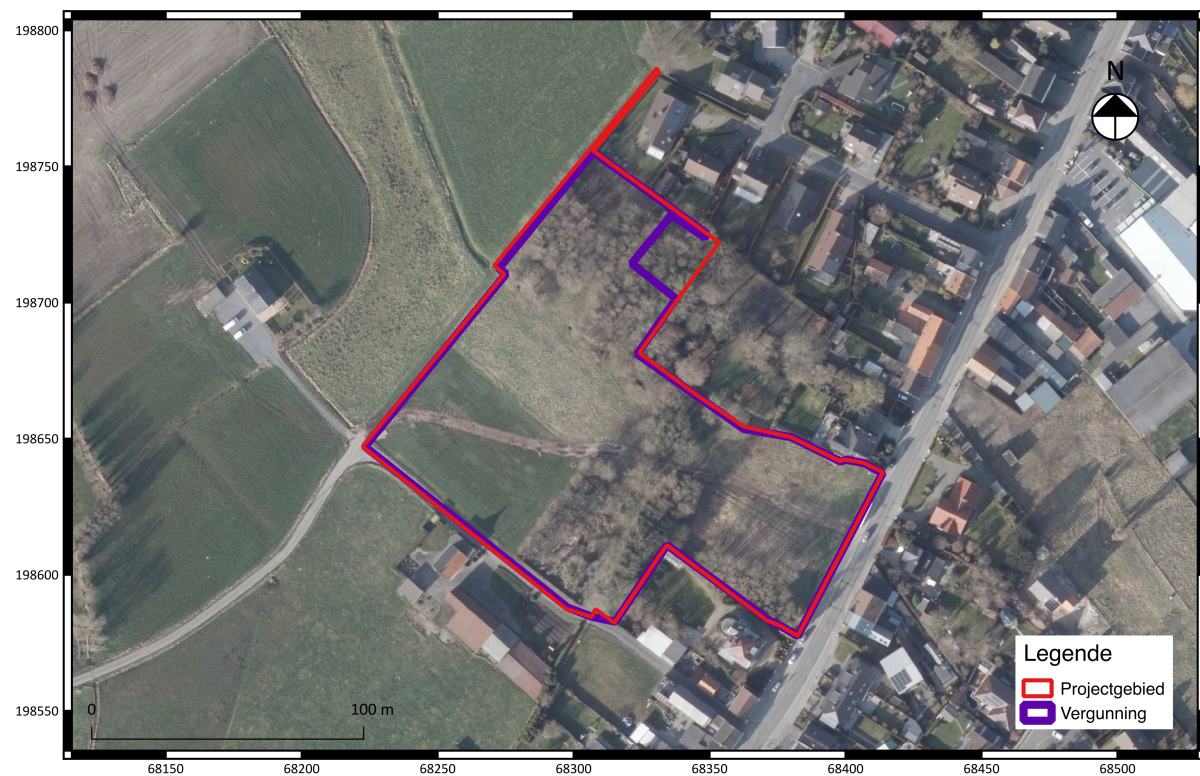

Fig. 2.2: Detail uit een luchtfoto van 2018 met aanduiding van het projectgebied.

2.2 Gemotiveerd advies

Op basis van het gevoerde bureauonderzoek kon onvoldoende aangetoond worden dat er zich geen relevante archeologische waarden op het terrein aan de Torhoutsestraat bevinden. Door de aard van het project - groepswoningbouw en de bouw van stapelwoningen – is een verstoring van het aanwezige bodemarchief onvermijdelijk. De combinatie van aardkundige, historische en archeologische gegevens wijst erop dat het projectgebied interessante en relevante archeologische waarden kan bevatten.

Het projectgebied ligt net ten zuiden van het centrum van Ruddervoorde op een iets hoger gelegen locatie, die omringd is door waterlopen (uitlopers van de Rivierbeek). Het onderzoeksgebied zelf is op de bodemkaart als OB geklasseerd en niet verder in kaart gebracht. In de omgeving komen echter meerdere post-podzolen voor en uit landschappelijk bodemonderzoek net ten noorden van het projectgebied bleek dat ook hier afgedekte paleobodems aanwezig waren. Bijkomende onderzoek zal meer duidelijkheid kunnen verschaffen over de toestand ter plekke. De omgeving van het projectgebied is daarenboven ook weinig erosiegevoelig. Al deze factoren samen (reliëf, nabijheid van water, weinig erosie, mogelijke bewaarde paleobodems) creëren een goed potentieel voor de bewaring van *in situ* steentijd artefactensites.

Door een gebrek aan onderzoek in de omgeving is het potentieel voor latere periodes moeilijk in te schatten. Droge gronden in de buurt van waterlopen zijn echter steeds aantrekkelijk voor bewoning. Zodoende bestaat er een potentieel voor grondsporensites van het neolithicum tot de vroege nieuwe tijd. De Ferrariskaart geeft het projectgebied weer als akker, waardoor het potentieel vanaf de 18^e eeuw laag ligt. Daarbij komt dat in de jaren 30 van de 19^e eeuw het terrein reeds in gebruik was genomen door Brouwerij Degomme. De aanwezigheid van dit bedrijf heeft mogelijk het bodemarchief reeds verstoord.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijk booronderzoek	Ja	Tijdens het bureauonderzoek bleek dat de bodem ter hoogte van het projectgebied niet gekarteerd is. In de omgeving lijken er echter op verschillende plaatsen post-podzolen voor te komen. Booronderzoek net ten noorden van het projectgebied leverde eveneens afgedekte paleobodems op. Door zijn landschappelijke ligging heeft het onderzoeksgebied bovendien ook een potentieel voor de aanwezigheid prehistorische artefactensites. Aan de hand van een landschappelijk booronderzoek kan snel informatie gewonnen worden over de lithostratigrafische opbouw van het terrein. Tegelijkertijd zal duidelijk worden of er zich ter plaatse nog intacte paleobodems bevinden. Verder kan dit type onderzoek controleren of en in welke mate de bodem in het verleden verstoord werd door de bouw- en sloopwerken van de brouwerij. Ten slotte is het via landschappelijk booronderzoek eveneens mogelijk om een indicatie te verkrijgen van de diepte van eventuele

		archeologische niveaus. Hoewel deze techniek ingrijpt in de bodem, is deze methode niet overdreven destructief.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient erop gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uitmaken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren. Dergelijk onderzoek valt hier kosten-batengewijs negatief uit en is in deze situatie niet noodzakelijk.
Veldkartering	Nee	Het projectgebied is op dit moment bijna volledig bedekt door grasland en andere vegetatie. Een klein gedeelte is bovendien bebouwd en verhard. Hierdoor is het quasi onmogelijk om door veldkartering artefacten op te sporen.
Landschappelijke profielputten	Nee	Aangezien wordt geadviseerd om landschappelijk booronderzoek uit te voeren, is het niet noodzakelijk om eveneens landschappelijke profielputten aan te leggen. Hoewel door middel van landschappelijke profielputten snel een duidelijk beeld kan worden bekomen, betekent het binnen dit project enkel een onnodige verstoreng van de bodemopbouw.

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Ja/Nee	Afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek, kan bijkomend een verkennend archeologisch booronderzoek worden uitgevoerd. Indien er een paleobodem aanwezig blijkt te zijn, kan door middel van dit type onderzoek nagegaan worden of er in situ artefactensites aanwezig zijn. Als de aanwezigheid van een intacte paleobodem niet wordt vastgesteld bij het landschappelijk booronderzoek, kan onmiddellijk worden overgegaan tot proefsleuvenonderzoek.

Waarderend archeologisch booronderzoek	Ja/Nee	Indien tijdens verkennend archeologisch booronderzoek lithische artefacten worden aangetroffen, worden extra boringen geplaatst om de omvang en begrenzing van de concentraties te kunnen vaststellen. Op deze manier is het mogelijk om een zone af te bakenen voor een (steentijd)opgraving.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Ja/Nee	Afhankelijk van de aard van het aangetroffen steentijdmateriaal kan het opportuun zijn om proefputten in te zetten naast of in plaats van waarderende boringen om de aard en de spreiding van het materiaal te kunnen inschatten (indien waarderende boringen niet genoeg resultaten hierover verschaffen).
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Deze onderzoekstechniek biedt een beter ruimtelijk overzicht dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Aangezien er geen complexe verticale stratigrafie wordt verwacht, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Deze methode kan eventuele grondsporen aan het licht brengen, alsook inzicht geven in de eventueel aanwezige archeologische niveaus. Om een uitspraak te kunnen doen over de totaliteit van het projectgebied is het nodig een groter percentage van het terrein te onderzoeken (12,5%). Hoewel dit resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief, is deze techniek niet overdreven destructief. Verder onderzoek aan de hand van proefsleuven is noodzakelijk om de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein te bevestigen.

Op basis van bovenstaande afwegingen wordt een **vervolgonderzoek in uitgesteld traject** voorgesteld, dat zal worden uitgevoerd zodra het terrein toegankelijk is. Hiervoor dient de bestaande bebouwing gesloopt te worden en de hogere begroeiing verwijderd te worden. Omdat de diepte van het archeologisch vlak niet gekend is, mogen deze enkel bovengronds verwijderd worden. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een landschappelijk booronderzoek en proefsleuven, mogelijk aangevuld met een verkennend en een waarderend archeologisch booronderzoek en proefputten in functie van steentijd artefactensites. Of deze laatste drie ingrepen noodzakelijk zijn, moet blijken uit het landschappelijk booronderzoek. Pas wanneer het volledige booronderzoek (en eventueel putten) is uitgevoerd, kan overgegaan worden tot proefsleuvenonderzoek. Voor de eerste fase van het vooronderzoek is het volledige vergunningsgebied geselecteerd, dat een oppervlakte heeft van **ca. 15 401 m²**. Afhankelijk van de resultaten, die verkregen worden bij het landschappelijk bodemonderzoek kan deze oppervlakte worden bijgesteld voor de volgende fasen van het vooronderzoek.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

De doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of er archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte deze voorkomen. Op deze manier zal het mogelijk zijn om in te schatten in welke maten de geplande werken een versturende impact zullen hebben. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraak te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en of er een mogelijkheid tot kennisvermeerdering bestaat.

Kan vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die het mogelijk zal maken de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek te bevestigen, te verfijnen of bij te sturen? Hiermee wordt bedoeld dat gegevens gegenereerd kunnen worden met betrekking tot:

- De opbouw van de ondergrond
- De aan- of afwezigheid van intacte bodems
- De graad van verstoring van de oorspronkelijke bodem
- De verwachte periode en aard van een eventuele site

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Zijn er archeologisch relevante sites aanwezig?
- Wat is de omvang en de begrenzing van deze archeologische sites?
- Wat is het wetenschappelijk potentieel van de aanwezige archeologische sites?
- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveaus?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site(s) en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?
- Aan welk type context kunnen de sporen toegewezen worden (bijvoorbeeld: nederzetting, funerair)?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie werd gegenereerd om:

- Een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft
- Een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft
- Een te bekrachtigen nota op te maken die de (on)mogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt

De onderzoeksmethode beslaat een oppervlakte van **ca. 15 401 m²**, zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek. De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen beantwoord zijn.

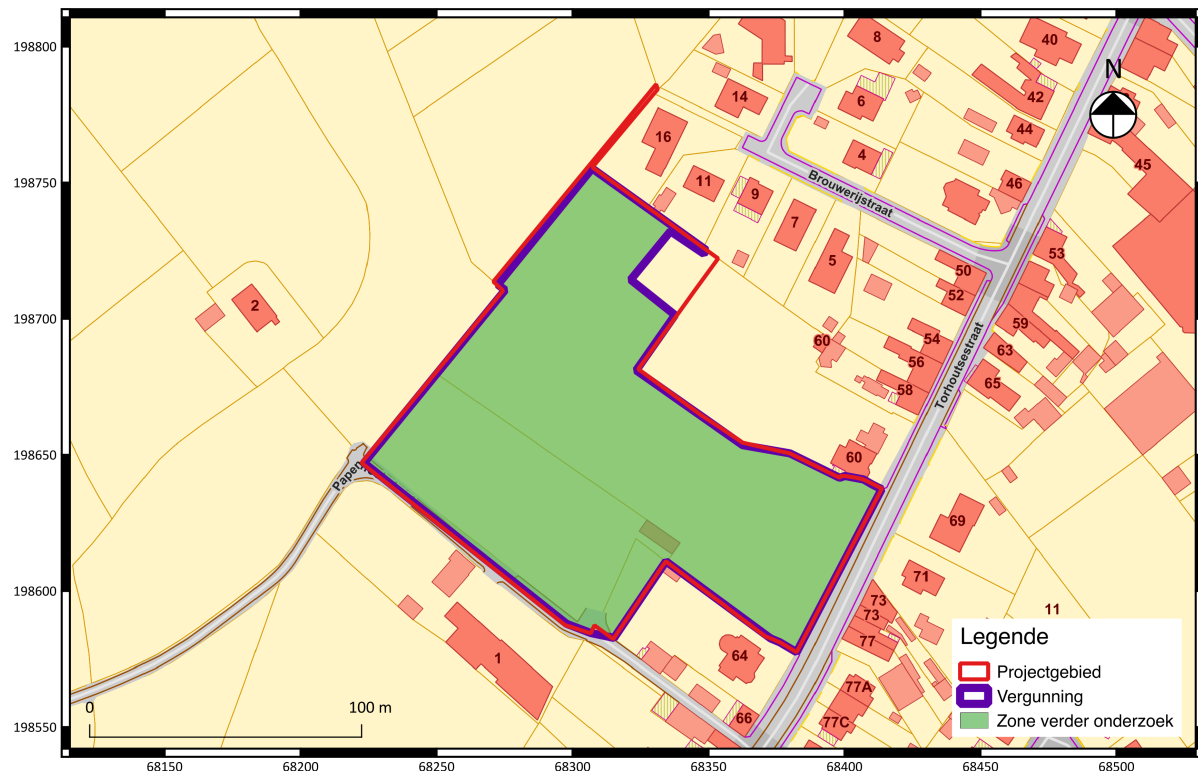

Fig. 2.3: Synthesepan met aanduiding van de zone geselecteerd voor verder onderzoek.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Landschappelijk booronderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek is hoofdstuk 7.3 van de Code van Goede Praktijk (versie 3.0) van toepassing.

Het landschappelijk bodemonderzoek wordt uitgevoerd door middel van landschappelijke boringen waarbij een veldwerkleider met ervaring in dergelijke landschappelijke bodemonderzoeken wordt bijgestaan door een aardkundige of assistent-aardkundige met ervaring met betrekking tot bodem- en sedimenttypes die in het projectgebied voorkomen.

Landschappelijk booronderzoek omvat de kartering van de aard, topografie, morfologie en conservering van de ondergrond in functie van een reconstructie van de aardkundige opbouw van het onderzochte gebied door middel van boringen. De manuele boringen worden uitgevoerd door middel van een Edelmanboor met een boorkopdiameter van min. 7 cm. Gezien de omvang van het terrein en de verwachte complexiteit van het landschap worden de boringen geplaatst in een verspringend driehoeksgrid van 30X40 cm, waar de afstand tussen de boorpunten binnen één raai 30 m bedraagt en de afstand tussen de raaien 40 m bedraagt. Er worden bij benadering 13 boringen geplaatst. Indien afgeweken wordt van de initiële opzet op basis van bekomen inzichten tijdens de uitvoering van het onderzoek, wordt dit eveneens beschreven en verantwoord in de rapportering.

Het landschappelijk bodemonderzoek wordt op die manier uitgevoerd dat alle bodemeenheden worden gecapteerd en dat er gefundeerde uitspraken kunnen worden geformuleerd over het hele terrein.

Op basis van het landschappelijk booronderzoek zal het mogelijk zijn om na te gaan welke delen van het terrein in aanmerking komen voor vervolgonderzoek in de vorm van verkennende/waarderende archeologische boringen en/of proefsleuvenonderzoek.

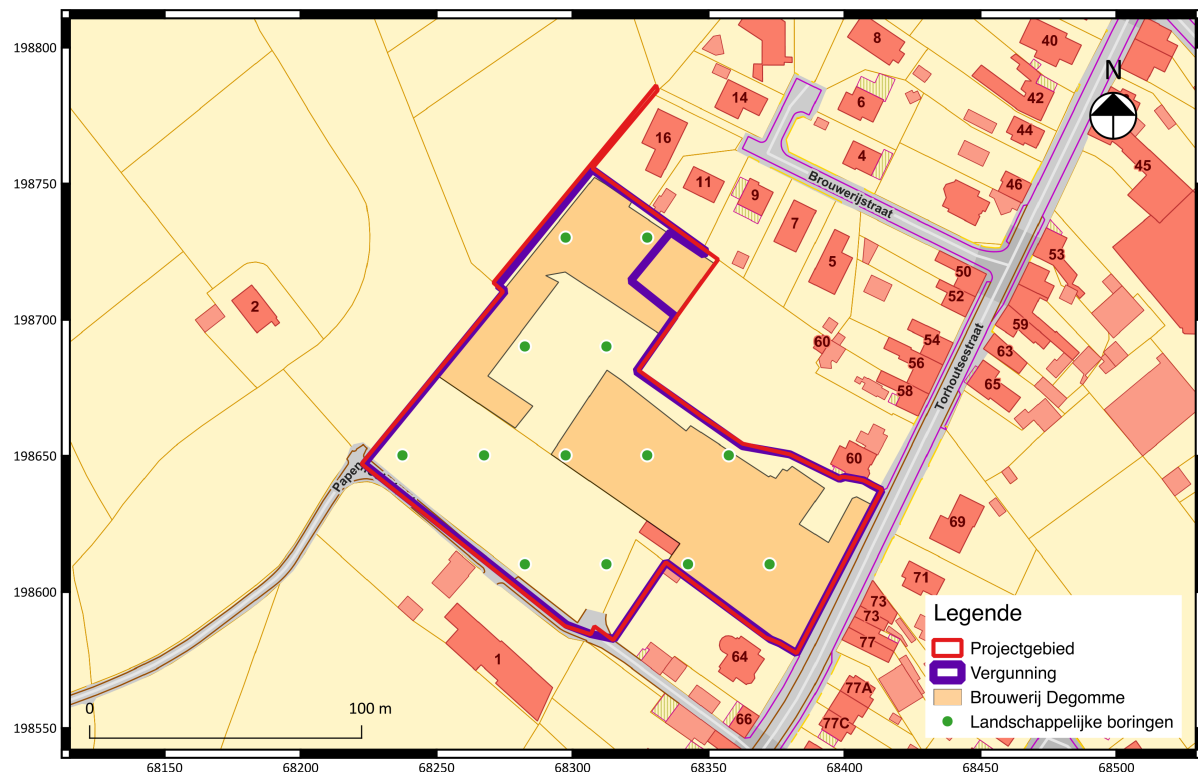

Fig. 2.4: Voorgesteld boorgrid voor het landschappelijk booronderzoek.

Archeologisch booronderzoek (verkenkend en waarderend) en/of proefputten in functie van de kartering van steentijd artefactensites

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek is hoofdstuk 8.4, 8.5 en 8.7 van de Code van Goede Praktijk (versie 3.0) van toepassing.

Het archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen (verkenkend boren) en deze te evalueren (waardierend boren). Er wordt overgegaan tot een verkennend en/of waarderend archeologisch booronderzoek en/of profielputten indien tijdens het landschappelijk booronderzoek een intacte – al dan niet begraven – paleobodem wordt aangetroffen binnen de contouren van het projectgebied.

De vraagstelling focust zich hier op de aanwezigheid, de aard en verspreiding *in situ* bewaarde artefactenconcentraties.

Het verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek wordt uitgevoerd door een veldwerkleider met ervaring in deze materie. De manuele boringen worden uitgevoerd door middel van een Edelmanboor met een boorkopdiameter van min. 10 cm (verkenkend booronderzoek) en/ of min. 12 cm (waardierend booronderzoek).

Verkenkend archeologische boringen worden doorgaans geplaatst in een grid van 10X12 m, waar de afstand tussen de boorpunten binnen één raai 10 m bedraagt en de afstand tussen de raaien 12 m bedraagt. De relevante bodemhorizonten worden droog gezeefd op een zeef met maaswijdte van max. 2 mm, met het oog op de recuperatie en inzameling van artefacten.

Een waarderend archeologisch booronderzoek heeft als specifiek doel een reeds opgespoorde artefactenvindplaats te evalueren en ruimtelijk af te bakenen. Rondom positieve boorpunten (minstens één artefact in het zeefresidu van het verkennend booronderzoek) worden waarderende boringen uitgevoerd in een boorgrid van 5X6 m. de relevante bodemhorizonten worden droog gezeefd op een zeef met maaswijdte van max. 2 mm, met het oog op de recuperatie en inzameling van artefacten.

Afhankelijk van de aard van het aangetroffen steentijdmateriaal kan het opportuun zijn om proefputten in te zetten naast of in plaats van waarderende archeologische boringen om de aard en spreiding van het materiaal te kunnen inschatten (indien waarderende boringen niet genoeg resultaten hierover verschaffen). Het doel van proefputten in functie van steentijd artefactensites is door een beperkt maar statistisch representatief deel van een terrein op te graven, uitspraken te doen over de archeologische waarde van het gehele terrein.

De uitvoerders van het proefputtenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

Proefputten in functie van steentijd artefactensites worden manueel uitgegraven waarbij het opgegraven sediment gezeefd dient te worden (maaswijdte van min. 2 tot max. 6 mm). Afhankelijk van de onderzoeksvragen en – doelstellingen zijn de proefputten 0,25 m² of 1 m² groot en vierkant van vorm. Indien een vast grid wordt gehanteerd, worden de proefputten uitgezet in een grid van max. 15X18 m. Indien afgeweken wordt van het grid of de omvang van de proefputten wordt die beschreven en verantwoord in de rapportering.

Proefsleuven

De sleuven worden aangelegd volgens de Code van Goede Praktijk (versie 3.0) hoofdstuk 8.6. Het betreft een site zonder complexe verticale stratigrafie (landelijke context).

Omdat op basis van het bureauonderzoek niet duidelijk is in welke mate de bodemopbouw (recent) verstoord werd, is de inplanting van de proefsleuven afhankelijk van de resultaten van het landschappelijk booronderzoek. Indien er geen aanwijzingen voor grootschalige verstoringen zouden zijn, zullen de proefsleuven over het volledige vergunningsgebied worden aangelegd (fig. 2.5). Mocht blijken dat het terrein (deels) verstoord is, dan zal op basis van het landschappelijk booronderzoek een nieuw inplantingsplan voor de proefsleuven worden opgemaakt.

De aanlegdiepte van de proefsleuven wordt tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider op basis van de vraagstelling en de onderzoeksdoelen. Ook de inplanting van kijkvensters wordt tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. De locatie van kijkvensters staat in functie tot de densiteit en aard van de aanwezige bodemsporen.

De proefsleuven hebben een breedte van 2 m en worden haaks op het reliëf met een noordwest – zuidoost oriëntatie aangelegd. De proefsleuven worden aangelegd in een vast grid. Het betreft

parallele raaien van ononderbroken proefsleuven met een maximale tussenafstand van 15 m ten opzichte van elkaar, gerekend vanuit de centrale lengte-as van de sleuven (fig. 2.5).

Door middel van proefsleuven wordt 10% van het onderzoeksareaal onderzocht. De oppervlakte van de kijkvensters bedraagt 2,5%. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen. Kijkvensters worden ook gegraven om schijnbaar lege zones te controleren.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op alle archeologische niveaus waarop grondsporen te zien zijn.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

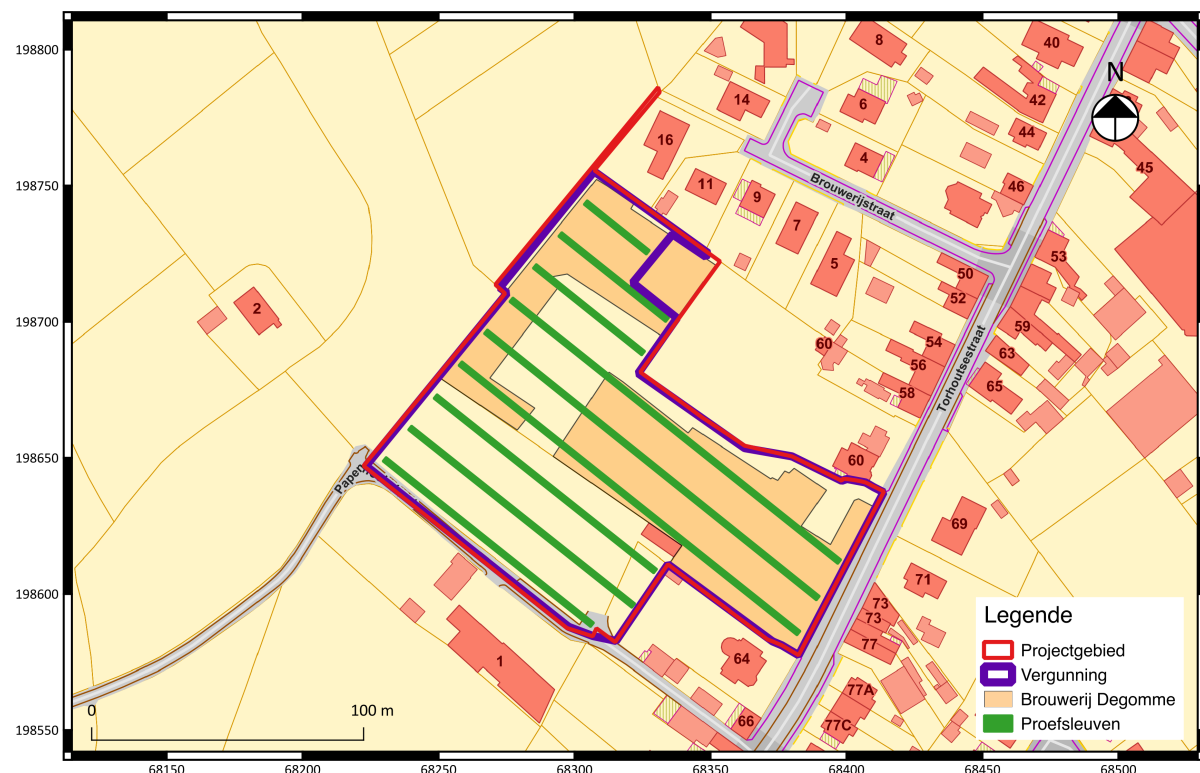

Fig. 2.5: Voorstel proefsleuvenonderzoek binnen gepland projectgebied.

2.3.3 Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien.

Bibliografie

Literatuur

AMERYCKX J. 1977: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Loppem 83 W, s.l.*

BARTHOLOMIEUX B. e.a. 2017: Archeologienota. Ruddervoorde Sijslostraat (prov. West-Vlaanderen). Verslag van resultaten bureauonderzoek, Ingelmunster.

BARHOLOMIEUX B. & VERAART D. 2017: Archeologienota. Ruddervoorde Sijslostraat (prov. West-Vlaanderen). Programma van maatregelen, Ingelmunster.

DE GEYTER G. red. 1999: *Toelichtingen bij de geologische kaart van België - Vlaams Gewest. Kaartblad 21 Tielt*, Brussel.

JACOPS J., WINDEY S. & LALOO P. 2017: *Torhout Groenhove Vrijgeweid i.o.v. VLM. Archeologienota – Programma van maatregelen*, Bredene.

LAMBERTS M. & CAELEN V. 2017: *Archeologische evaluatie van het bodemarchief in Ruddervoorde (West-Vlaanderen) Kwagatstraat 6. Programma van maatregelen voor uitgesteld traject. ABO archeologische rapporten 434*, Aartselaar.

SOENS L. 2017: *Rapport Landschappelijk booronderzoek. 11023 Sijslostraat, Ruddervoorde, Sint-Denijs-Westrem*.

VERWERFT D. e.a. 2017: *Sint-Elooisstraat, Ruddervoorde (Oostkamp): Resultaten archeologische prospectie zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek)*, Brugge.

VERWERFT D., ROULENS F. & HINSCH MIKKELSEN J. 2018: *Sint-Elooisstraat, Ruddervoorde, Brugge*.

Websites

www.agiv.be

www.dov.vlaanderen.be

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88190>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/88299>

<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/122120>

<https://onderzoeksbalans.onroerenderfgoed.be/onderzoeksbalans/archeologie>

<https://nl.geneanet.org/prentbriefkaarten/view/1517522#0>

<https://thesaurus.onroerenderfgoed.be>